

BİR DÜŞÜNME BİÇİMİ OLARAK PSİKANALİZ

Psychoanalysis as a Way of Thinking

Ahmet EVRAN*

ahmetevran@yahoo.com

Özet

Psikanaliz uygulama ve teori kısımları birbirinden ayrı düşünülemez bir alan olarak kurulmuştur. Başlarda sağaltma amacıyla ortaya çıkmış bir uygulama olsa da ortaya attığı düşünceler önemini hala korumaktadır. Freud'un mirasını yapısalcı ve postyapısalcı gelenekten beslenerek geliştiren Lacan'ın etkisi de günümüzde hala felsefeden politikaya kadar birçok alanda hissedilmektedir. Felsefeyi çok iyi bildiği bilinen Lacan, Levi-Strauss ve Saussure gibi yapısalcıların etkisiyle, postyapısalcı bir psikanalitik anlayış sunmaya çalışmıştır. Bu makalede psikanalitik teorinin gerçekten bir düşünme biçimi sunup sunmadığı ve vaatlerinin neler olduğu Lacancı bir bakıştan özetlenmiş, psikanalitik kuramda kullanılan birçok kavramın içi doldurulmaya çalışılmıştır. Bunlardan yola çıkılarak psikanalizin kendine has bir düşünme biçimi sunup sunmadığı tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikanaliz, Lacan, Freud.

Abstract

Psychoanalysis is constructed as a field in which practice and theory are closely intertwined together. Although the main purpose of psychoanalysis was to provide a cure, psychoanalytical ideas are still perceived as important in a variety of fields. Lacan, who further developed the Freudian legacy by letting influences from structuralist and post-structuralists into analysis, is still influential in many fields from philosophy to politics. Known for his philosophical background, Lacan tried to provide a post-structuralist psychoanalytical theory, built on ideas of structuralist figures as Levi-Strauss and Saussure. In this article, whether psychoanalysis provides a way of thinking and what promises it gives are discussed from a Lacanian perspective, while many psychoanalytical terms are tried to be grounded. Connected to these arguments, whether or not psychoanalysis is a distinct way of thinking is further elaborated.

Keywords: Psychoanalysis, Lacan, Freud.

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü.

Giriş

Psikanaliz teori ve pratiğin diyalektik olmayan bütünlüğü olarak bir düşünme biçimi midir ya da bize bu imkânı sunar mı? Freud'dan bu yana gelişimi ve uyumu süresince bir psikoloji olmadan ayrı bir çalışma alanı olarak kalabilmiş midir? Daha da önemlisi, psikanalize böyle bir atıfta bulunabiliyorsak, yani insanın varlık ve düşünme biçimlerinin analizi ve kritiği psikanaliz tarafından mümkün kılınıyorsa, diğer ilgili alanlar psikanalizi bir düşünme biçimi olarak alabilirler mi? Bu soruları doğrudan cevaplamak yerine dolambaçlı bir yol izlemek psikanalizi Oedipus mitinin ötesine taşımaya, dilin ve düşlemin önemine değinmeye vecinselliğin tüm bunlarla ilişkisini incelemeye izin verecektir. Freud'tan bu yana birçok ayrı okula ve dala ayrılmış olan psikanaliz, be metinde uygulaması ve teorisinin hep iç içe olduğu düşüncesi ile ele alınmıştır. Freud'un düşüncelerine bakıldığında psikanalizin temel tezi, psikolojideki özne gibi tam ve bütünlüklü bir öznenin olmayışı, her zaman bilinçdışının varlığına gönderme yaptığıdır. Psikanalizin psikolojikleştirilmesi Freud'u takip eden birçok psikanalistte görülebilir. Melanie Klein'a bakıldığında Freud'un temel tezleriyle çelişkiler olduğu görülebilir. Örneğin, dürtü, kaygı ve öznenin oluşum sürecinde bunların konumlandığı yerler bakımından Klein, Freud'tan ayrılır (ayrıntılı bir inceleme için bakınız: Tükel, 2011). Amerikan okullarına baktığımızda psikanalizin amacının benliğe odaklandığını, benliğin güçlendirilmesi gerektiği ve kişinin böylece iyileşeceği düşüncelerine saplandığı gözlemlenebilir. Freud'un vakalarında bile vurguladığı psikopatolojinin yapısının ortaya çıkarılması gerekliliği, bunun nedenlerinin insanın kültürel gelişimiyle doğrudan ilgili oluşu ve psikopatolojinin sağaltımının konuşma üzerinden olması gerektiği gibi düşünceler, Lacan tarafından alınıp orijinal düşüncelere bağlı kalarak geliştirilmiştir.

Bu metin, özellikle Türkçe yazında anahtar kavramlara odaklanan metinlerin eksikliği, psikanalizin özünde bir tedavi ya da sağaltım biçimi olarak geliştirildiği göz önüne alınırsa, birçok alanda psikanalize başvurulsa da amacın en başta bir uygulama olduğunun altının

çizilmediği gerekçeleriyle ele alınmış bir metindir. Bu metnin amacı, psikanalizi Lacancı bir bakış açısından sunmak, uygulama ve teori arasındaki sıkı birlikteliği göstermeye çalışmak ve Freud'ta gizil biçimlerde mevcut olan ancak Freud'un döneminde teorik olarak geliştirilememiş kavramların Lacancı değerlendirmelerini sunmaktır. Bu doğrultuda ilerlerken psikanalizin içinde önemli görülen ve tekrarlayan temalar başlıklar halinde verilmiş ve bu kavramların altı doldurulmaya çalışılmıştır.

Ensestin Bir Yokluk Olarak Kuruculuğu

İnsan zihninin çalışma mekanizmalarını anlamak için Freud'un mitlerden yararlandığı bilinmektedir. Sofokles'in günümüze kadar taşınabilmiş trajedilerinden birisi olan Kral Oedipus'ta (1977) baba katli ve anneye ensest temaları olmasına rağmen Freud'un yazılışından iki bin beş yüz yılın sonrasında hala bu mite dayanması bir rastlantı değildir. Aslen Viyana'nın burjuva sınıfındaki aile yapısından yola çıkarak hastalarının yaşadığı -nevroz adını vereceği- ruhsal bozukluklara ve sorunlara getirmeye çalıştığı bir açıklama olarak Oedipus kompleksi, anne, çocuk ve baba üçgeni üzerinden çocuğun toplumsalla tanışması ve kendi bireyselliğini bu toplumsallık üzerine kurmasıyla ilgili sorunsal boyutu anlatmak için kullanmıştır. Oedipus kompleksi anne ve bebek arasındaki ikili ilişkiden babanın müdahalesiyle üçlü bir ilişkiye geçiş aşamasını işaret etmek için ortaya atılmıştır. Anne ve bebek arasındaki ilişki ikili olarak nitelendirilebilirken aslında bu ikili açısından bir bütünlük söz konusudur. Freud'un düşüncelerinde içerilen, yapısalcılığın ancak daha sonra tanıtacağı gösterme/işaret etme mekanizmasını Oedipus kompleksindeki babanın rolünü ancak bir gösterme/işaret etme işlevi olması ile birlikte okursak gerçek babanın doğrudan önemli olmadığını görebiliriz. Freud'un *Totem ve Tabu*'da göstermeye çalıştığı da toplumsal yaşamın ancak bir yasaklama üzerine kurulu olabileceğidir (2012). Bu bağlamda bireysel seviyede yaşanan ensest yaşağının toplumsalın kurulabilmesi için bir şart olduğunu ve bu yaşağın başka yasakları (öldürmeme) da beraberinde getirerek toplumsal yaşamın desteğini oluşturduğunu görebiliriz. Levi-Strauss'un (1969) yapısalcı analizlerinde de akrabalık ilişkilerininin toplumsal bir ekonomiye dayandığı ve bunun ortaya çıkışının ensest yaşağıyla

(anne-çocuk arasındakinden daha geniş anlamda aile içi üreme faaliyetlerinin yasaklanmasıyla) doğrudan bağlantılı olduğu gösterilmiştir. O zaman denilebilir ki toplumsalın bireyselle beraber kendi kendini var edebilmesinin bir koşulu olarak yasak, reddedilemez bir unsuru oluşturur ve bu yasak bireysel olanın kendisinde içerilir. Başka bir deyişle, bireysel seviyede deneyimlenen, babanın işlevi olan kastrasyon, toplumsalın devamının ve enestinin yasak kalmasının ta kendisidir.

Lacan, *Psikanalizin Etiği* (2008) seminerinde Freud'un Şey'ini (*das Ding*) (2005) incelerken kendi özne ve nesne kavramlarını geliştirmeye çalışır. Lacan bu seminerinde, Freud'un Şey 'ini aslında felsefenin yıllarca peşinden koşmaya devam edeceği Platon'nun İyi'si (*the Good*) ile eş tuttuğunu ima eder. Mükemmel, ölümsüz, sonsuz, değişmeyen gibi nitelikleri olan bu iyi aslında dil öncesi anne-bebek bütünlüğünün deneyiminden başka bir şey değildir. Bu anlamda Şey her zaman aynı yerdir; düşünümü, hem kronolojik hem mantıksal olarak önceleyen Kadınsı yerdir. Zamanın ve mekânın olmadığı, sembolik bir gösterimin daha başlamadığı Kadınsı olanın bir uzantısı olarak bir kaynaşmadır. Bu anlamda Şey, öznenin sürekli peşinde koştuğu, yerine nesnelere getirerek arzusunu devam ettirdiği, tarifi en kolay biçimde yasanın negatifi/tersi olarak yapılabilecek şeydir (Soysal, 2010). Bu düşünce de dili ve beraberindeki kültürel/uygar yaşamı zorunlu olarak Kadınsı'nın anaerkilliğinin karşısına bir ataerkil olarak yerleştirmeyi gerektirir. Annenin karşısında bakıma muhtaç, onun bir uzantısı olarak ve ancak bedensel temasla hayata başlayan her insan bu durumu gösterilemez, temsil edilemez biçimde bir zevk fazlası olarak yaşar. İlk cinselliğin bu anlamda bir enestüel yapısı olduğu ve yeni doğan tarafından bunun bir fazlalık, artık biçimde deneyimlendiği düşünüldüğünde psikanaliz, özneliğin ancak babanın işleviyle, başka bir şey ile özdeşim kurarak, dile girerek ve sözü tanıyarak oluşabileceğini gösterir. Bu bağlamda enestüel olan Oedipus öncesine denk gelir ve kastrasyon terimi daha çok dili kabul etmenin eş anlamlısı olarak bu zevk fazlasından kurtulup bunu ifade etme ve tekrarlayan nesne ilişkileri yoluyla tekrar elde etme uğraşına kanallamaktır.

Kadınınsı durumdaki Annenin arzusunun bir nesnesi konumundaki çocuk, kendi nesne-liğini dışarı atarak kendini bir özne olarak kurabilir (Lacan, 2008). Başka bir deyişle öznel bir konum ancak Annenin çıldırtıcı/belirsiz/fazla arzusunun nesnesi olmayı reddedip annenin arzusuyla özdeşim kurma ve kendi arzu nesnesini bir boşluk olarak kendinin dışında kurarak edinilebilir. Lacan bu nesneye *nesne a* der (2014). *Nesne a* kavramı Fransızca “autre” kelimesinin baş harfinden ismini alır ve “öteki” demektir. Bu bağlamda oluşan nesne aslında bir boşluktur, herhangi bir öteki kişidir, öteki nesnedir, özneyi kaybettiği bu enestüel bütünlüğe yaklaştırabilecek bir öteki şeydir. Böylece özne dediğimiz şey aslında kendini asla dolmayacak bir boşlukla özdeştirecek ve bölünmüş bir özne olarak yani arzulayan bir özne olarak kuracaktır.

Lacan arzuyu doğrudan yasanın kendisiyle ilişkilendirir (2014) ki bunu görmek de pek zor değildir. Yasa bir şeyi yasaklıyorsa yasaklanan şey arzu edilir hale gelecektir; dilin/kültürün/uygarlığın yasası da enesti yasaklayarak öznenin ancak ikameler yoluyla buna ulaşmaya devam etmesini gerektirir. Bu bağlamda tekrarlı biçimde arkaik başlangıca geri dönme gayreti, bunun gerçekliğe uygun biçimlerde yapılmasını organize eden yasadan da ayrılmayarak *nesne a*'nın boşluğuna ikame nesnelere yerleştirilerek arzuladığımız şeyin asla bulunamaması anlamına gelir ve arzu her zaman kendi kendini devam ettirir.

Burada altı çizilmesi gereken bir konu da aslında arzunun ikame nesnelere günlük deneyimimizde genellikle insanlardan oluştuğudur. Toplumsal kalmak ve sosyalin devamı olarak arzu, ilişki kurmanın ve bu ilişkilerdeki özdeşimlerle değişime açık halde kalabilmenin sebebi olarak kendi kendini devam ettirir. Buradan hareketle de Lacan *nesne a*'ya arzunun sebep-nesnesi demiştir (2014). Seminer verdiği uzun yıllar boyunca psikanalizi önce bir iyileştirici teknik daha sonra bir bilim ve daha sonra da matematiksel/mantıksal bir düşünme yöntemi haline getirme çabalarında değişmeden kalan şey her zaman bir ötekinin olduğu ve bu ötekinin hem bireysel seviyede kişiye içkin olduğu hem de toplumsallığın garantörü işlevini gördüğüdür. Bu noktada Lacan'ın topolojisine ve bunun sonuçlarına bakmak faydalı olacaktır.

Arzunun Sınırlılığı ve Büyük Öteki

İnsan-varlığın kendini konumlandığı üç boyuta Lacan, simgesel, imgesel ve gerçek isimlerini vermiştir. Bu üç düzen(sizlik) insan deneyiminin ve yaşayışının topolojisini oluşturur ve Borromean düğümü şeklinde iç içe geçmişlerdir. Lacan öğretim kariyerinin sonlarına doğru 1972-1973 yıllarındaki seminerinde Borromean düğümüne içkin anlamı verir: “Size arz ettiğim/sunduğum şeyi geri çevirmenizi/reddetmenizi istiyorum çünkü o değil.” (1998). Peki, bunun anlamı nedir?

İmgesel kavramı anne-bebek ikilisine gönderme yaparak Lacan’ın ayna evresinden gücünü alır. Lacan, *Ecrits* (2002) içinde bir bölümde ayna evresi metaforu benliğin (ego) oluşumunun anahtarını vererek özdeşimler ve narsisizm ekonomisi üzerinden imgeselin mekaniğini anlatır. Buna göre, çok küçükken bedensel kontrolünü bile sağlayamayan bebeğin kendi bedenini parçalı gördüğü ve aynada kendini gördüğünde tanıyıp kendi imge bütünlüğünü kurduğunu ifade eder. Seminerleri boyunca sürekli atıfta bulunduğu bu evrede somut anlamda bir aynaya ihtiyaç yoktur, bebek karşısındaki kişide bütünlüğü görüp ilk özdeşimini kurar. Annenin arzusuna göre konumlanarak nesnesini dışarı atan çocuk kendini hala bir bütün olarak algılamayı benliğini kurarak yapabilir; öznelliğin ilk adımını bedensel bütünlük üzerinden atarak sağlar. Özdeşim yoluyla olduğu için yani dışarıdan bir etkiyle benlik imgesi kurulduğundan aslında ayna evresi kendine yabancılaşmayı gösterir. Freud’un kendi evinin bile efendisi olmayan dediği insan bu anlamda, kendi evinin içini boşaltmış ve üzerine bütünlüklü imgeden oluşan bir perde giydirmiştir. Bu bağlamda ayna evresi çocuğu zihinsel gelişime açmış ve beden imgesine libidinal yatırım yapmasına sebep olmuş ve öznelliğin yolunu açmıştır. Kişinin “ben” diyebilmesinin ya da “gidiyorum” kelimesinin iyelik ekindeki ben anlamının verilebilmesinin koşulu olarak imgesel bir alan vardır. Ben, ötekinden farklı olduğunu onunla özdeşim kurup kendini ondan ayırarak yapar. Lacan’ın *Psikozlar* (1997) seminerinde verdiği bir örnek şu şekildedir: oyun oynayan iki çocuktan biri diğerine vurur, tokadı yiyen çocuk ağlamaya başlar ancak tokadı atan çocuk da onunla ağlar ve yetişkinler gelip ne olduğunu sorduğunda ikisi de kendilerine tokat atıldığını söylerler. Bu tür iç içe

geçişlerin sonlandığı nokta ayna evresinin tamamlandığı yerdir ve bu beden imgesine yatırım yapılmasıyla öznenin bedeninin dışındakilerden kendini ayırmasının gerçekleşmesidir.

Levi-Strauss'tan etkilenerek toplumsal olanın devamlılığının o toplumdaki bir yapıya işaret eden yasalarla belirlenmesine ve bu yasaların düzenleyici işlevine gönderme yaparak simgesel boyutu dille doğrudan bağlantılandıran Lacan, toplumdaki takasın/değiş tokuşun nesnesini kendi teorisinde Saussure'dan aldığı gösterenlerin takası (konuşma) haline getirmiştir. Ayna evresiyle birlikte ikili ilişkiden çıkan çocuk, konuşmanın evrenine girdiğinde artık konuşma her zaman bir dolayım olarak kalacak ve üç ayaklı bir ilişkileneceğe dönüşecektir (Ben, öteki, dil). İhtiyacını gidermek için bunu söze döküp bir talep haline getirmesi gereken çocuk, bu talep her zaman anneyle kaynaşma arzusu içerdiğinden, boşluğun etrafında dönmeye mahkûm olur. Özne dili tanıyıp kabul edince her zaman eksik bir şeyler kalacağından – yani arzulanacağından – dilin yasa ile aynı şey olması simgeselin gücüne doğrudan işaret eder. Gösteren, dilin simgesel parçasıyken gösterilen, imgesel parçasıdır. Başka bir deyişle, Lacan gösteren ile gösterilen arasında gösterene üstünlük tanıyarak gösterilenin, yani anlamın, gösteren tarafından oluşturulduğuna dikkat çeker (2002). Gösterenler kendi başlarına anlam yaratmazlar; aksine bir gösteren her zaman diğer gösterenlere karşıt olmasıyla gösteren olur. Bu bağlamda, gösteren başka gösterenlerle ilişkileneceği içinde – yani gösterenler zinciri içerisinde – anlamı üretir. Dilin sistemi içerisinde bir gösteren ile başka bir gösteren arasında bir farklılık olması bu gösterenleri tanımlamaya yeterlidir; sadece kelimeler, cümleler, ya da hecelerin ötesinde bazen bir davranış da bir söylemdeki gösterenlerden biri olabilir. Öznenin, gösterenin himayesini kabul ederek enestüel kaybını ancak dile girdikten sonra geriye dönük biçimde bir eksik olarak yazması fakat bu eksikliği hiç kapatamayacak olması arzunun tanımını verir ve bilinçdışının kapısını aralar.

Gerçek ise hayal edilemeyen, adlandırılmayan, anlamlandırılmayan, travmatik ve hatta düşünülemeyen (düşünüm dille başlar) bir kayıptır ve Lacan'ın teorisinde hem annenin hem de bebeğin bedeninden koparılıp dışsallaştırılan ve arzunun sebep-nesnesi konumundaki

nesne a'nın ait olduğu düzendir (2014). Gösterenin etkisiyle kayıp, geriye dönük olarak eksiklik olarak yazıldığından *nesne a* ile doğrudan karşılaşmak Şey ile karşılaşmayı anımsatır ve bu nedenle travmatiktir. Bu şekilde bölünmüş öznenin *nesne a* ile ilişkisini yukarıda yazılanla birlikte okumaya çalışabiliriz. “Size arz ettiğim/sunduğum şeyi geri çevirmenizi/reddetmenizi istiyorum çünkü o değil.” Konuşan biri tarafından bana sunulan mesaj konuşanın tarafında konuşanın (her zaman bilinçdışı) arzusuyla ilgiliyken benim üzerime düşen sorumluluk, gelen mesajın bu baş aşağı duruşunu göz önüne alıp mesajdaki talebi reddetmektir, çünkü eksiklik olarak *nesne a* zaten büyük Öteki'nin eksikliğidir. Gösterenlerin hazinesi olarak büyük Öteki tüm güçle algılanır ve özne için bilginin kaynağıdır. Buradan hareketle büyük Öteki aslında tammiş gibi algılanır, yani insan bozulmasını istemediği bir düzende, gerçeklikte yaşar. Hâlbuki bu gerçeklik de eksiktir. Melman, *Schreber'e Dönüş* (1999) adlı seminerinde büyük Öteki'nin eksikliğini örtmek için her insanın neredeyse bir görev aşkıyla bağlandığı ve kendini adadığı bir Öteki oluşturduğundan bahseder. Örneğin, aşk ilişkilerinde bir insan başka bir insanın Öteki'si olur ya da bebek ebeveynlerin Öteki'sidir. Benzer şekilde, bir insan için Öteki, Tanrı olabilir, hoca olabilir, bir doktrin, ideal olabilir. Kişiler bu Öteki'nin yerinde sağlam durması için ellerinden geleni yapacaktır çünkü gerçekliğin yıkılmaması için bir noktanın her zaman sabit bir şekilde büyük Öteki'yi desteklemesi gerekir. Büyük Öteki'nin eksikliğini bu şekilde kapatan özne soru sorduğunda cevabını bilmeseyse bile büyük Öteki'de bunun cevabı olduğunu, bilginin orada olduğunu bilir. Konuşmayı bu bağlamda ele alacak olursak konuşma eylemi, bir mesajı doğrudan iletmenin dışında aslında iletişim kurma girişimindeki özneler arasındaki ilişkiyi güçlendirmek dışında bir işe yaramaz; büyük Öteki'yi yerinde tutar.

Büyük Öteki'nin eksikliği özneyi tanımlar çünkü Lacan'a göre arzu her zaman Öteki'nin arzusudur. Bunun anlamı, enestüel Kadınsı'ya geri dönülerek çıkarılabilir. Kendi arzumu başlatmam, kendi bölünmemi yaratmam, gösteren ve gösterilen arasındaki farkı koymam ve kendimi imgesel bir bütünlük olarak üçüncüyü oluşturan dilin eksenine konumlandırmam aslında Anne'de olan bütünlüğü koruma girişimim pahasına kendi varlığımı kaybetmemdir.

Bu anlamda *nesne a* asla bir varlık değil aksine bir boşluktur. Arzu, ilk Öteki olan Anne ile paralel biçimde kurulan özdeşimin zorunlu bir gereği olarak Öteki'den gelir. Kendime öteki olarak oluşturduğum benlik (ego), büyük Öteki etkisiyle arzuyu bana aktarır, transfer eder. Arzunun zorunlu devamlılığı gereği de aslında nesne, eksikliği ifade eden biçimde bir yokluktur; özdeşim kurduğum şey de tam olarak bu yokluk ise bölünmüş/kendine yabancılaşmış özne olmama amacıyla gösterenden gösterene atlayarak imgesel bütünlüğe erişmeye çalışma durumundan başka bir şeyden bahsedemeyiz. Başka bir deyişle, üçüncü olarak dilin desteğiyle bir gösteren özneyi başka bir gösteren için tutar. Gösterenin bir etkisi olarak özne, bu etkiyi devam ettirme ve anlam üretme gayretinden başka bir şey değildir. Hatta klinik pratikte özne sadece bir varsayımdır. Özneyi bir etki olarak açıklamak için Lacan, Poe'nun *Çalınan Mektup* hikâyesini bir alegori olarak kullanır (Lacan, 2002). Mektubu kim elinde tutuyorsa güç ondadır, ancak mektup da her zaman asıl sahibine geri döner. Gösterene başvurma, söze dökme, konuşma bu nedenle her zaman bir boşluk olarak *nesne a*'nın etrafında dolaşmak, narsistik olarak beden imgesini besleyerek öznenin konumunu büyük Öteki'den destek alarak sabitlemektir.

Cinsel, Anlam ve Fark

Psikanalizde ayrıcalıklı bir yeri bulunan *fallus*, gösterileni olmayan yegâne gösterendir. Dilin yapısına göre her gösterenin bir gösterileni olduğu, yani anlamı oluşturduğu göz önüne alınca çelişkili gibi duran *fallus* ayrıcalıklı yerini tam da bu çelişkiden alır. Bir gösteren başka gösterenlere karşıtlık içerisinde kendi anlamını yaratıyorsa bu karşıtlığın yani gösterenler arasındaki farklılığın bir dayanağı olması gerekir. *Fallus* cinsel ayrımı işaret eden bir gösteren olarak kendisi anlamsız kalarak anlam üretimine izin veren gösterendir (Ragland-Sullivan, 2004). Başka bir deyişle, *fallus* bir gösteren olarak gösterileni olmadığından diğer gösterenlerin anlam üretimine izin veren alanı açar. Lacan'ın ünlü "Cinsel ilişki yoktur." sözü de burayla bağlantılıdır (1998). *Fallus* cinsiyetler arasındaki farkın tek göstereni olarak aslında iki farklı cinseli tanımlamakta; bu da kendi anlamının yitik oluşuna işaret etmektedir. Erkek ve kadının kendi zevkleriyle ilişkisini tanımlayan tek bir gösteren olması ilişkiyi imkânsız

kılmaktadır. Bu söz, her bir cinsel karşılaşmanın bir fiyaskoyla sonuçlandığını ve tam da bu nedenle tekrarlandığını göstermek için de söylenmiştir. İnsan cinselliğinin çoğu canlıdan farklı olarak yapısal biçimde sapkınılığını gösteren bu yapıya göre dil ile cinsellik arasında doğrudan bir bağlantı vardır. Kadınsı alanda yaşanan ve dilin yarasını kabullendikten sonra kaybolan zevk fazlası aslında kaybolmamış ama *fallus*'un *nesne a* formunda açtığı boşluğu anlamla doldurarak bundan zevklenmeye dönüşmüştür. Başka bir deyişle, enestüel/dil öncesi zevk, dilin tanınmasıyla beraber konuşma ve anlam üretme faaliyetine içkin hale gelmiştir ve ancak cinsellik sırasında organın zevki olarak gerçek biçimde bedende deneyimlenebilir (Lacan, 1998). Zevk, bu şekilde kontrol altına alınmış ve Öteki'ne yani gösterenlerin hazinesi, bilginin kaynağı, özneliğin desteği olarak Öteki'ne aktarılmıştır. Bu da dil öncesinin imkânsızlığının dilin imkânına dönüşmesi olarak okunabilir. Sadece iki cinsiyet arasındaki farktan ziyade, ben ve öteki arasında kurulan boşluk (*nesne a*) zorunlu olarak benliğin zevkini dile hapsetmiş ve öteki ile bütünlüklü bir ilişkilenemeyi imkânsız kılmıştır. Ancak bu anlamda cinsel ilişkiden bahsedilemez, cinsel ilişki yazılmamayı bırakmaz; imkânsız olan, indirgenemez boşluk ben'i ve öteki'ni ayrı konuşan-varlıklar olarak kurar. İşte bu ayrım, buradan kaynaklanan farkın kendisi gösterenin anlam üretimine de izin veren şeydir. "Ben" diyebilme koşulum bu boşluğun (enestüel) cinsel imkânsızlıkla birlikte gösterenler arasındaki farkı ve karşıtlığı da beraberinde getirir ve konuşmayı mümkün kılar (Lacan, 2002). Konuşma/sözceleme bir zamanlar imkânlı olmuş cinsel ilişkinin yerini alır. Bu bağlamda bahsedilebilecek tek ilişki kişinin kendi zevkiyle olan ilişkidir ve her zaman *nesne a* yerine gelen bir öteki dolayımıyla gerçekleşir; ötekine doğrudan ilişkilenebilir mümkün değildir. Buradan da *fallus*'un gösterileni olmayan bir gösteren olarak ancak bir işlev olduğu sonucuna varabiliriz; *fallus* bir işlev olarak kişi ile zevki arasındaki ilişkiyi makul olarak kuran negatif bir gösterendir. Cinsel ayrım böylece kişinin kendine yabancılaşması ve zihinsel olarak fark nosyonunun kurulması ile doğrudan bağlantılıdır ve anlamın oluşmasının ve zevkin ehlileştirilmesini şartını oluşturur.

Bilinçdışı, Mantıki Zaman ve Topoloji

Freud, *Bilimsel bir Psikoloji için Proje* (1895) adlı unutulmuş eserinde bilinç ve bilinçdışı arasındaki ayrımı psikolojik bir bakış açısından nörolojiye gidip oradan tekrar psikolojiye gelerek göstermeye çalışır (Lacan içinde, 2008). Lacan'ın *Psikanalizin Etiği* (2008) seminerinde göstermeye çalıştığı gibi Freud burada birincil ve ikincil süreçlerin ayrımını yapar ve belirli bir model oluşturur. Buna göre Freud, bir düşüncenin bilinç veya bilinçdışı alanlarda ortaya çıkabilmesi için çağdaş psikolojinin gösterdiği gibi bir dikkat mekanizmasındansa çifte yazma modelini sunar. Bu modele göre aslında bir düşünce aynı anda hem bilinçte hem de bilinçdışında belirlemekte ancak bastırma mekanizması bilinçte neyin ortaya çıkacağını kontrol etmektedir. Bu kontrolün referansı ise her zaman benliğin/öznelliğin korunumu ile ilgilidir, yani narsistik ekonominin devamlılığının sağlanması ile ilgilidir. Başka bir deyişle, *nesne a'*'nin arzusunun garantörü ve bireyin yaşamının desteği olarak yerinde kalabilmesi, buna karşı oluşturulan imgesel bütünlüklü benliğin devamlılığını sağlamak için bastırma mekanizması düşüncenin ne kadarının bilinçte ortaya çıkacağını kontrol eder. Eğer bu çifte yazma modeli yerine tekli yazma modeli kullanılırsa, yani bir düşünce ya bilinçdışında ya bilinçte belirir önermesi kabul edilirse, bastırma kendi kendini devam ettiren bir mekanizma olarak kurulamayacaktır çünkü bastırılanın ne zaman geri döneceğinin bilinçdışında bir referansı kalmayacaktır. Bu da narsistik ekonominin psikotik biçimde nesnelere ve özne arasında dağılması demek olacaktır (Lacan, 1997).

Lacan bu modelin çalışmasından sonra bilinçdışını Öteki'nin söylemi olarak nitelendirmiştir. Buna benzer bir aksiyomu da "Bilinçdışı dil gibi yapılanmıştır." olarak verir (Lacan, 2002, s.737). Bunun anlamı, düşünme eyleminin kendisinin dille iç içe olduğu, düşünmenin sadece kelimelerle olabileceği, ya da en azından düşünülen şeyin ancak kelimeler/gösterenler yoluyla sabit bir anlama dönüşme ihtimalinin olmasıdır. Böylece de Freud'un "talking cure" dediğini doğrudan konuşmayla temellendirmiş olur. Bu bağlamda psikanalitik bir tedavi simgesel seviyeden ilerler ve analiz ancak konuşma koordinatları üzerinden yapılabilir.

Mantıki zaman (Lacan, 2002, s. 161-175) bilinçdışının kuruluşuyla doğrudan alakalı biçimde Lacan'ın topolojisini de destekleyen bir mefhumdur. Mantıki zamanda bilinçdışının üç anından bahsedilir: Görme anı, anlama anı ve karar anı (Lacan, 2002, s.167). Ayna evresi öncesi bedensel bütünlüğün olmadığı an görmenin anına denk gelir ve beden gerçeğinin daha bütünleştirilmediği, imgesel bütünlüğün doğrudan sağlanmadığı andır. Ayna evresinde bebeğin kendi imgesini Öteki üzerinden bütünlüklü ve tutarlı olarak kurması, anlamının anına denk gelir ve imgeselin yolunu açar. Ve karar anı olarak ayna evresinin sonunda kişinin “ben” diyebildiği noktayı ve bu bağlamda simgeseli işaret eder. Başka bir deyişle, bedenin gerçeği görme önceliyle, öznel bütünlüğü kurma girişiminde tamlığa erişmek, sözün bunları tanıyıp mühürlemesiyle bilinç ve bilinçdışı kendi konumlarını alır. Bunun önemi bilinçdışının çalışma mekaniğine de ışık tutmasıdır. Bilinçdışından bahsederken çizgisel akan bir zamandan ve doğrudan nedensellikten bahsedilemez. Örneğin, konuşurken söylediğim hangi kelimenin hangi anlama geldiği ve bunun kendi hakikatimle nasıl ilgili olduğu, bastırma ile sürekli gözetilen bilincin dışında kalan şeylerle ilgilidir, yani bilinçdışıyla. Kişiyi o kişi yapan şey olarak imgesel, simgesel ve gerçek özdeşimleri, bastırılan ve bastırılanın geri dönmesi şeklinde doğrudan bilinçdışının çalışma mekanizmasına tabiidir. Bilinçdışı da her zaman Öteki'nin söylemi olduğundan bunlara erişim ancak dil üzerinden, simgesel aracılığıyla mümkün olabilir. Anlaşılamaz gerçek ve anlamın uçtuğu imgesel ancak simgesel kararın anında ulaşılabilir ve çalışabilir. O halde, imgeseli ve imgeselin içinde bir delik olarak gerçeği bu pozisyonda birbirlerine kilitleyen bir üçüncü olarak simgesel, psikanalizin çalışma yöntemini işaret etmektedir. Başka bir deyişle, imgeselin içinde oluşan ve aranan anlam, gerçeğin dile getirilemeyişiyi beraber ancak simgeselin varlığıyla topolojik üçlemeyi yaratabilir ve özneliği kurabilir.

Simgeselin ya da daha geniş anlamda dilin yasasıyla içgüdü ve dürtü arasında bir ayrım yapılabilir. Özellikle Lacan'ın *Kaygı* (2014) seminerinde dikkat çektiği gibi Freud'un kullandığı kelimelerin Almancada farklı anlamları olsa da hepsi diğer dillere başlarda içgüdü olarak çevrilmiş ve bu da büyük bir yanlış anlamaya sebep olmuştur. İçgüdü doğrudan genetik olarak kodlanmış hayvan davranışına gönderme yaparken dürtü dilin/kültürün süzgecinden

geçen bilinçdışının nabzına işaret eder. Bu bağlamda dürtü topolojik olarak özne ve nesnenin kurulmasında doğrudan söz sahibidir. Lacan, dürtüyü bilinçdışının tekrarlama mekanizmasına güç veren nabız olarak bilgiyle aynı seviyeye koyarken, hakikati bu bilginin öznelleştirilmiş biçimi olarak verir (2005). Bilginin yeri olarak büyük Öteki ve bilinçdışı topolojik bakımdan aynı yüzeyler olarak alınırsa öznenin kendisi hakkında bilgisi her zaman kendindedir ancak bu bilgi kafasızdır (Lacan, 2002, s 726-745). Kafasız, merkezi olmayan bu bilginin psikanalitik yöntemle hakikate dönüştürülmesi, yani öznelleştirilmesi gerekir. Büyük Öteki'nin eksik olması da paralel biçimde Öteki' de aranan bilginin kafasızlığı şeklinde okunabilir. Dürtüsel alınan doyum her zaman kısmi bir doyumdur ve daha çok Freud'un ölüm dürtüsü dediği yerden yıkıcı bir doyumdur; yani (yalancı biçimde) Kadınsı'nın aşırı zevkidir. Bunu arzunun verdiği hazza dönüştürmek de psikanalizi kabul eden tarafların üzerine düşen görevdir. Lacan psikanalizin etiğini de bu tema etrafında adlandırmıştır: psikanalizin etiği kişinin kendi arzusunu takip etmesidir (Lacan, 2008).

Bildiği-varsayılan-özne ve Semptom

Psikanalizin uygulamasının sınırları ve idealleri de ortaya konursa psikanalizin hem teorik hem de uygulama açısından bir düşünme biçimi olarak alınıp alınmayacağı daha net anlaşılacaktır. Özellikle de analitik durumun koordinatları ortaya dökülmeli ve analizin vaadinin ne olduğu anlaşılmalıdır ki bunun diğer alanlarla ilişkisi hakkında daha tutarlı biçimlerde ortaya konabilsin.

Lacan *Psikanalitik Edim* (n.d.) seminerinde psikanalizi bir bilim olmaktan uzaklaştırıp mantıksal/matematiksel bir tutarlılığa oturtmaya çalışır. Bu seminerde, Descartes'ın kendisinin bile Öteki'yi kendi felsefesinin garantisi haline getirdiğini söyleyerek sözde ateist olan bilimsel uğraşın zaten baştan beri var olagelen bir bilginin bilim insanlarınca tekrar tekrar keşfedilmesine dönüştüğünün altını çizer. Bu devam eden keşif durumu zorunlu olarak her şeyin bilgisinin olduğu bir düzeni, Tanrı'yı vb. baştan öznelliğin garantörü olarak kabul etmek demektir. Büyük Öteki, bildiği-varsayılan-özne konumunda bilginin tutucusudur ve

nihai bir hakikatin sırrına sahiptir. Lacan bu tüm-bilen Öteki'nin, matematiksel olarak Bir olan, dil öncesi dönemin Kadınsı'sının bir kalıntısı olarak tasavvur etmekten geldiğini belirtip psikanalizin ancak mantık olarak kurulması durumunda bunu aşabileceğini söyler. Psikanalizin iyileştirici bir teknikten öte bir bilim olarak kurulması zaten kendi keşfinin ağına kendisinin düşmesi demek olacağından psikanalizi buradan kurtarmaya çalışır. Uygulamadaki deneyime atıfta bulunulursa, analitik durumda analizan ve analist arasındaki ilişkinin her zaman bir üçüncü ayak biçiminde bildiği-varsayılan-özne tarafından belirlenip düzenlendiği söylenebilir. Bunun analitik durumu tanımlayan yegane şey olması aktarım, semptom ve düşünem gibi öğeler ele alınmadan tam olarak anlaşılabilir.

Temel düşünem, benliğin kurulması sırasında kaybedilen zevkin, hatta bu kaybın kendisinin kabullenilmesini sağlayan bilinçdışı kurguların tamamına verilen isimdir. Psikanalizin temel varsayımı olarak bilinçdışının sürekli bilinçli olana eşlik ettiği göz önünde bulundurulursa, temel düşünem kişinin gerçeklikle ilişkisinin koordinatlarını sağlayan bilinemez bir öykü gibi algılanabilir. Bu bağlamda temel düşünem, dilin yasası nedeniyle en başta kaybedilen zevkin bastırılmasıyla ilgilidir ve kişinin konuşan-varlık olabilmesinin koşulu olarak yaşamında ona eşlik etmek durumunda olan bir kurgudur. Bir tutarlılık sağlaması maksadıyla oluşan temel düşünem neyin tutarsızlığına karşın gelir?

Lacan, 1972-73 seminerinde aslında ontolojik bir problemi ele alır. Daha sonradan kullanacağı *sinthome*, semptom yerine kullandığı ontolojik bir kategoriye ifade etmektedir. Basitçe, semptom, bir kişiyi kliniğe getiren, şikayetinin kaynağı olan belirtiler olarak nitelendirilebilirken, Freud'un nevrozu bir normallik biçimi olarak sıradan insanın ıstırabı şeklinde tanımlaması gibi (Freud, 2013), *sinthome* kategorik biçimde özneyi tanımlayan yegane semptomdur. Anlam üretimini zevke eşitleyen, bu bağlamda *nesne a'nın* devamlılığını – yani arzusun devamlılığını - sağlayan, kendisi imkânsız kalarak imkânlıya izin veren (daha önce negatif bir gösteren olarak *fallus* dediğimiz) şeyle paralel olandır. Psikotik, otistik, ya da deli olmak yerine öznenin varlığını sağlayan tek olumlu element olarak *sinthome*, kişiye özgü temel düşünem koordinatları içerisinde tekrarlayarak bu özneye

tutarlılığını verir. Bu bağlamda, *fallus* sadece bir işlev olarak ele alınabilirken, semptom konuşan-varlık'ın ontolojik desteği haline gelir. Paralel biçimde, büyük Öteki yoktur, nesne yoktur, özne bir boşluktur; ancak kendini tutarlı biçimde tekrar eden ve varlığını bir ısrar olarak sunan şey vardır: *sinthome*.

Sinthome, şikâyet sebebi semptomların bağlandığı, bilinçdışı kalan ve yardım arayan kişinin sonunda özdeşim kuracağı şeydir. Analizin sonunda kişinin kendi gerçeğini keşfetmesi ve simgesel alana asimile edilemeyecek kısımla ilgilidir. Bu bağlamda *sinthome* aynı zamanda kişiyi kendine özgü kılandır da. Tedavinin amacı yardım arayan kişinin *sinthome*'unu yaşamına eklemesidir. Topolojik bakımdan simgesel, imgesel ve gerçek' i bir arada tutan şey olarak *sinthome*, kişinin travmatik gerçek'ini, düşlemini ve başkalarıyla ilişkilene biçimini birbirine düğümler (Borromean düğümü). Lacan, erken döneminde simgesel, imgesel ve gerçek'i bir arada tutan şeyi *nesne a* olarak verir. Kariyerinin sonlarına geldiğinde *sinthome* arzunun sebep-nesnesi olarak düğümü bir arada tutan *nesne a*'nın yerinde yer alır; yani şikâyetin ve acının kaynağı aynı zamanda kişiyi özgünleştiren ve biricikleştiren, onu özne yapan şeydir.

Peki, bildiği-varsayılan-özne bunların neresinde yer alır? Kendisi bir varsayım olarak özne, yine varsayım olarak bilgiyi tutar diyebilir miyiz? Burada bilgi, malumat ve hakikat arasında ayırım yapmak gerekirse; malumat genel geçer gündelik bilgilerle ilgiliyken, bilgi kendi içinde tutarlı ve sistematik bir yapıya sahip olarak algılanmalıdır. Hakikat ise mutlak olma özelliğiyle ve her zaman kendini öznelendirilmiş biçimde sunmasıyla kendini diğerlerinden ayırır. Buna göre, psikanalitik durumun örneklediği şey, analisti bildiği-varsayılan-özne konumuna yerleştiren analizin kendi hakikatini üretmesidir. Ancak bu hakikat asla tam değildir ve üretime açık kalacaktır.

Psikanalitik uygulama bir köprüleme çalışması olarak nitelenebilir (Erşen, 2006). Kişinin geçmişinin önemli koordinatlarının belirlenip bunlar arasında ilişki kurulması şeklinde yapılan analitik çalışma temel düşlemin bilinçdışı yapısını bir kurgu biçiminde tarihselleştirir. Bir

bütün olan geçmişin hala bir bütün olarak kalması koşuluyla psikanalitik edim, öznenin tutarlılığının dağılıp yeniden geri gelmesi biçiminde geriye dönük olarak bu geçmiş tarihelleştirme ve yeni bir imkân yaratmadır. Bu bağlamda psikanalizin vaadi, temel düşünme dışarıdan bakıp (yeni) bir temel düşünme yani sinthome'un yeni ısrar biçimleriyle yaşamaktır. Dilin kaçınılmaz etkisi gereği, semptom kaybolmaz, dile içkin olarak öznenin ve bir şey olabilmenin koşulunu oluşturur. O halde, sadece gösterenin yasasına uyarak yapılan bir çalışma öznel dağılmayı Olay statüsüne erişirebilir (detaylı bir analiz için: Zizek, 2014). Temel düşümenin bu dağılma ile yeniden oluşması ancak psikanalitik çalışmayla mümkün olabilir. Psikanalizin bildiği-varsayılan-özne'den yararlandığı yer de tam burasıdır. Analitik durumda analizan ve analist arasındaki ilişkiyi düzenleyen üçüncü olarak bildiği-varsayılan-özne, büyük Öteki tutarlılığıyla (aslında tutarsızlığıyla çünkü büyük Öteki de eksiktir), analizanın kendi semptomu hakkındaki sorularının cevabını içeren bilginin yeri olarak analistin üzerine yapışır. Bunun da analizanın hakikat üretiminde hayati önemi vardır.

Aktarım ve Yorumlama

Aktarımın en doğru tanımı bilinçdışı ve arzu kavramları üzerinden yapılırsa anlaşılabilir. Arzu her zaman bilinçdışıdır ve kişinin düşünceleri, eylemleri, yaşayışı üzerinde devam ettirici gücü vardır. Özne konuşurken söylediği şeyin bilinçli alanda farkında olabilir ama bunu söylerken arzusunun ne olduğunu bilemez. Konuşma sırasından bilinçdışının bu eşlik edişi kişinin aslında söylediği şeylerin neyi işaret ettiğini bilmemesi demektir; ancak bu konuşmanın kendini sürdürme ve anlam üreterek zevklenme garantisi, bildiği-varsayılan-özne olarak bir Öteki'nin desteği olmaksızın sağlanamaz. Bu da analitik durumdaki aktarım fenomeninin tanımını verir (Soysal, 2008).

Yorumlama da bu analitik çerçevenin devamlılığını sağlayarak bir teknik olarak önemini buradan alır. Yorumlama, analizanın konuşması sırasında bu konuşmaya eşlik eden bilinçdışı söyleme, analist tarafından yapılan her türlü müdahale olarak düşünülebilir. Basit bir "hmm" ile analizanın söylediğini doğrudan tekrar etmek arasında birçok biçim olabilir (Fink, 2011).

Öznenin imgesel ben oluşumundan farklı olarak bir ısrar biçimindeki varlığı, semptomun varlığı, yok değil de var olabilmesinin koşulu olarak semptom, yorumlama ile ortaya çıkarılabilir. Yorumlamanın amacı, konuşmanın çerçevesini oluşturan, imgesel anlam bütünlüğü veren söylemin kesilmesidir. Bu şekilde bilinçdışı harekete geçirilir ve temel düşünüm koordinatları üzerinden konuşmanın uğradığı yerlere göre analitik çalışma yapılır.

Analizanın söyleminin sekteye uğratılması *nesne a'*yı hatırlatan biçimde gerçek bir elementi söyleme -doğrudan tanıtmak- biçiminde anlaşılabilir. Özne aslında var olma ısrarında analistin *nesne a* ile karşılaştırmaları sayesinde, bu söylem kesiklerinde kendi geçmişini ve arzusunu keşfe çıkar. Eğer analistin yorumları *nesne a'*nın, arzunun sebep-nesnesinin, söyleme tanıtılmasını içeriyorsa, psikanalizin çabasını, dile getirilemeyi dile getirme uğraşı olarak verebiliriz. Arzunun ve konuşmanın sebebi olarak *nesne a* bir gerçek, bir boşluk, semptomun yerçekimsel merkezi olarak alınmalıdır. Bu şekilde alındığında analitik durum, analizanın analisti *nesne a* olarak alması, bununla özdeşirmesi demektir. Yorumlamayla müdahaleyi yapan analist, *nesne a'*yı söyleme tanıtıp eksikliği ve dolayısıyla arzuyu işaret ettikçe analizanın arzusu/semptomunun sebep-nesnesi, *nesne a'*yla aynı şey haline gelerek analitik çalışmanın da devamlılığını sağlar. Bu da aktarımın ta kendisidir. Analizan kendi hakikatini ürettikçe, bunu analistin yorumlamaları sayesinde yaptığından, analiste karşı hissettiği duygular analitik çalışmanın devamlılığının garantisi olur. Başka bir deyişle, analist analizanın arzusunun sebebi haline gelir ve analizanın hakikat üretiminin desteği olarak aktarımın da merkezi halinde kalır; bildiği-varsayılan-özne de budur, analist analizanın bilinçdışı bilgisini bildiği varsayılan bir öznedir (Lacan, n.d.).

Mantıki zaman diyalektiği bu özneler arası karşılaşmada bilinçdışının kendini gösterme durumuna işaret eder (Lacan, 2002). Psikanalitik bir seans giriş, gelişme, sonuç gibi bölümlerden oluşan yapılandırılmış bir seans değildir. Biri bilginin ve arzunun kaynağı olarak rol üstlenen iki öznenin karşılaştığı analitik durumda, konuşmaya ve söyleme eşlik eden bilinçdışı, kendini dil sürçmeleri, kekeleyerek söylemeler, yanlışlıkla söylenen sözler gibi yerlerde, dikey olarak kendini belli eder (Fink, 2011). Yorumlamalar da konuşmanın bu tarz

kesiklerinin analist tarafından merkeze alınmasıdır. Metonimik şekilde ilerleyen konuşmanın bilinçdışının etkisiyle bölünmesi, bilinçdışında çizgisel ve devamlılık arz eden bir zamanın olmayışını gösterir. Bilinçdışı açılma ve kapanma şeklinde kendini gösteren, süreklilikten ziyade bir “an” olarak anlaşılmalıdır (Lacan, 2005). Bilince paralel bir zamansal akışa sahip olmayan ama eşlik eden bilinçdışı, psikanalitik müdahaleyi etkin kılandır. Uzunluğu değişen seanslar, önemli noktalarda seansın birden kesilebilmesi gibi müdahaleler de yorumlamanın farklı biçimlerini bilinçdışının bahsedilen zaman-dışı yapısıyla meşrulaştırır. Psikanalitik edim, bu bakımdan geçmişin anılarını ve hafızayı şimdiki zamandan geriye dönük olarak yeniden inşa eder. Bu bakımdan tarih, şimdiki zamanda tarihselleştirilmiş geçmiştir (Zizek, 2014). Psikanalitik teknik, bilinçdışının kendini gösterdiği an’dan faydalanıp temel düşlemin koordinatlarının keşfini mümkün kılarak, öznenin tutarlılığını bozma girişimleriyle hakikat üretimini destekler. Bu bakımdan hakikat her zaman yarım bir hakikattir, tamamlanamaz (Lacan, 1998). Bu da konuşan-varlık’ın varlığının söylenenle değil yapılanla ilgili olduğuna işaret eder; kesme eylemi, deyim yerindeyse simgesel bir kastrasyon. Öznel dağılmanın bu şekilde mümkün kılınması da yeni biçimlerde arzulamanın yolunu açar.

Sonuç

Somay’ın (2007) belirttiği biçimde İbranice “ya, da” kelimesi hem bilmek hem de cinsel ilişkiye girmek anlamlarını içerir. Doğaya özgü, Kadınsı, ensestüel olan cinselliğin dil, konuşma, kültür ile ikame edildiği tezi, psikanalizin temel tezlerinden birini oluşturur. Bu, canlı ve bedensel olanın terki ve bilinçdışını zorunlu olarak kabul etmek anlamına gelir. Öznenin varlığı, bir boşluk etrafında, semptomun kendisi olarak, bir ısrardır. Hiç yerine bir şey olabilme koşulu, dile içkin olarak kişiyi biricikleştiren ve aynı zamanda acı çektiren semptomdur. Psikanalizin önerdiği sağaltım biçimi de bu bağlamda ancak konuşma üzerinden bilinçdışının kendini gösterdiği anların çalışılması ve kişinin kendi hakikatini üretmesi biçiminde, arzuyu esas alarak yapılabilir. Toplumsallığın bir yasak üzerine, Lacan’ın gösterenin yasası dediği, bir engelleme üzerine kurulması, bireyselliğin de oluşmasını zorunlu olarak beraberinde getirir. Ancak olay statüsünde bir psikanalitik edim, öznel ve kamusal

alanlar arasındaki dağılımı yeniden düzenleyebilir. Bir bilgiden ziyade soru üzerinden ve bilmeyerek ilerlemek, karşımıza aldığımız insanı, o insanla hemfikir olmak için değil, ne dediğini olabildiğince anlamak için dinleyebilmek psikanalizin derslerinden sadece biridir. Freud'un (2011) da bahsettiği gibi insan zihni, küçücük bir evren olarak bütün şeyleri, evrenin tamamını kapsıyorsa; şikâyetlerin çözümü ve bilgisi de yine küçük evrenler olarak insanlardadır.

Lacan, psikanalitik alana katkısını Freud'un düşüncelerini temel alarak geliştirmiş ve çağının teorik zenginliğiyle beslemiştir. Freud'un izinden giden diğer psikanalitik teorisyenler gibi temel noktalarda Freud'un fikirleriyle çelişmemesi, psikanalizi anlamak açısından Lacan'ı değerli bir kaynak haline getirmiştir. Bu metinde, zamanla evrilen bir düşünce sistemine sahip olan Lacan'ın temel kavramları Freud'un kendi kavramlarına gönderme yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Aktarım ve yorumlama kavramlarıyla psikanalizin her zaman bir uygulamaya bağlı olduğu, iki insanın karşılaşmasıyla ilgili olduğu, teorik kısmının her zaman uygulamadan beslenen ama uygulama için de geliştirilen bir disiplin olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Şimdiye kadar oluşan teorik birikimin sadece iki teknik üzerinden aktarılmaya çalışılması bu metnin bir eksikliğidir. Ancak en önemli temalardan biri olarak insanın toplumsallığının (dil) konuşmak üzerinden geldiği hatırlanırsa, aktarımın ve yorumlamanın temel insan koşulunu göz önüne alarak oluşturulan teknikler olduğu kolayca kavranabilir.

Kaynakça

Erşen, Ö. (2006). Günümüz Psikopatolojilerine Günümüz Söylemi Bağlamında Lacancı Bir Bakış, *Psikanaliz Yazıları*, (12)

Fink, B. (2011). *Fundamentals of Psychoanalytic Technique: a Lacanian Approach for Practitioners*. New York: W. W. Norton.

Freud, S. (2005). *The Unconscious*. London: Penguin Books.

ViraVerita E-Dergi, Sayı 7, s.56-76 (ISSN: 2149-3081)

ViraVerita E-Journal, Issue 7, p. 56-76 (ISSN: 2149-3081)

- Freud, S. (2011). *Uygurluğın Huzursuzluđu*. (H. Barışcan, ev.). İstanbul: Metis yayınları.
- Freud, S. (2012). *Totem ve Tabu*. (K. şıpal, ev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2013). *Psikanalize Giriş: 2 Nevrozlar*. (K. şıpal, ev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Lacan, L. (n.d). *The Psychoanalytic Act*. (C. Gallagher, ev.). Unpublished Translation
- Lacan, J. (1997). *The Seminar of Jacques Lacan: Psychoses* (J. Miller, Ed.; R. Grigg, ev.). New York: W. W. Norton.
- Lacan, J. (1998). *On Feminine Sexuality: The Limits of Love and Knowledge* (J. Miller, Ed.). New York: W. W. Norton & Company.
- Lacan, J. (2002). *Ecrits: the First Complete Edition in English* (B. Fink, ev.). New York, NY: W. W. Norton & Company.
- Lacan, J. (2005). *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis* (J. Miller, Ed.; A. Sheridan, ev.). New York: W. W. Norton & Company.
- Lacan, J. (2008). *The Ethics of Psychoanalysis: 1959-1960*. (J. Miller, Ed.; D. Porter, ev.). London: Routledge.
- Lacan, J. (2014). *Anxiety*. (J. Miller, Ed.; A. R. Price, ev.). Cambridge UK: Polity.
- Lévi-Strauss, C. (1969). *The Elementary Structures of Kinship* (J. H. Bell & J. R. Von Sturmer, ev.; R. Needham, Ed.). Boston: Beacon Press.
- Melman, C. (1999). *Returning to Schreber: Seminar 1994-1995, Hôpital Henri-Rousselle*. Paris: Association Freudienne Internationale.
- Ragland-Sullivan, E. (2004). *The Logic of Sexuation: from Aristotle to Lacan*. Albany: State University of New York Press.
- Sophocles. (1977). *Sophocles, The Oedipus Cycle: Oedipus Rex, Oedipus at Colonus, Antigone* (1st ed.). (D. Fitts & R. Fitzgerald, ev.). Boston, New York: Mariner Books.
- Soysal, Ö. (2008). Aktarı-yorum Öyleyse Var-ım. *Psikanaliz Yazıları*(17).

Soysal Ö. (2010). Cinselliğin Etiği. *Bibliotech*(12).

Somay, B. (2007). *Bir Şeyler Eksik: Aşk, Cinsellik ve Hayat Hakkında Bilmek İstemediğimiz Şeyler*. İstanbul: Metis Yayınları.

Tükel, R. (2011). Anksiyete, Savunmalar ve Nesne İlişkileri: Freud ve Melanie Klein'in Çalışmalarına Bir Bakış. *Doğu Batı* (56).

Žižek, S. (2014). *Event*. London: Penguin Books.